

Pruszyńska, Agnieszka

Memorabilia lekarskie w Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie (cd.)

Medycyna Nowożytna 7/1, 123-140

2000

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z ARCHIWÓW I BIBLIOTEK

Agnieszka Pruszyńska

Memorabilia lekarskie w Archiwum Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. W. Sikorskiego w Londynie (cd.)

**Stanisław Janusz SOSABOWSKI
(1916)**

Ur. 6 stycznia w Brnie Morawskim, syn Stanisława Franciszka – generała i Marii Tokarskiej. W 1935 r. ukończył Państwowe Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Warszawie, został przyjęty do Szkoły Podchorążych Sanitarnych i podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. We wrześniu 1939 r., przed absolutorium, został zmobilizowany do kadry rezerwowej I Szpitala Okręgowego w Przemyśle; był dowódcą plutonu obsługi pociągu sanitarnego nr 2, następnie lekarzem w 2. Kompanii Saperów Kolejowych. Po kapitulacji Warszawy wy dostał się

z obozu w Żyrardowie i po nieudanej próbie przedostania się na Węgry wstąpił do ZWZ-AK. Pełnił funkcję dowódcy plutonu żołnierskiego w batalionie Baszta, potem w TOW. Po przeszkoleniu na kursie dla oficerów dywersji został dowódcą warszawskiego oddziału dyspozycyjnego Kedyw – Kolegium „A”.

W tym czasie kontynuował studia medyczne na Tajnym Uniwersytecie Warszawskim i odbywał praktykę w klinikach. Ciężko ranny podczas powstania warszawskiego stracił wzrok, którego już nie odzyskał pomimo kuracji przeprowadzonej w szpitalu uniwersyteckim w Edynburgu. Zdemobilizowany w 1946 r. wstąpił do brytyjskiej organizacji dla ociemniałych kombatantów St. Dunstan's. Po odbyciu stażu w londyńskim szpitalu reumatologicznym nostryfikował dyplom, uzyskany w 1945 r. w Warszawie i otrzymał prawo wykonywania zawodu w Wielkiej Brytanii. Prowadził praktykę w dziedzinie fizykoterapii w Dorset. Został członkiem General Medical Council. W 1972 r. przeszedł na emeryturę.

W 1990 r. dekretem RP w Londynie został awansowany do stopnia majora w stanie spoczynku. Jest członkiem Koła Byłych Żołnierzy AK, Klubu Wychowanków Szkoły Podchorążych Sanitarnych, British Medical Association i członkiem honorowym Parachute Regimental Association. Odznaczony: Srebrnym Krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych – dwukrotnie, Krzyżem Kampanii Wrześniowej, Krzyżem AK, Krzyżem Powstania Warszawskiego, Medalem Wojska Polskiego i Złotą Odznaką Zasługi 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej.

Ożeniony dwukrotnie: z Krystyną Dębską – ma dwóch synów, z Heleną Anną Mieczkowską. Mieszka w Dorset, w Wielkiej Brytanii.

Rudowski W.: *Stanisław Janusz Sosabowski – lekarz i żołnierz*, „Pamiętnik Towarzystwa Lekarskiego Warszawskiego”, 1998, nr 2, s. 91–95; *Podchorążowie z Ujazdowa*, Londyn 1972, s. 305–307; informacje uzyskane od R. Jakubskiego; foto – album: *Szkoła Podchorążych Sanitarnych Warszawa 1922–1939*, Londyn 1997.

Dokumenty 1941–1944; 1990 IPMS Sygn. KOL 343

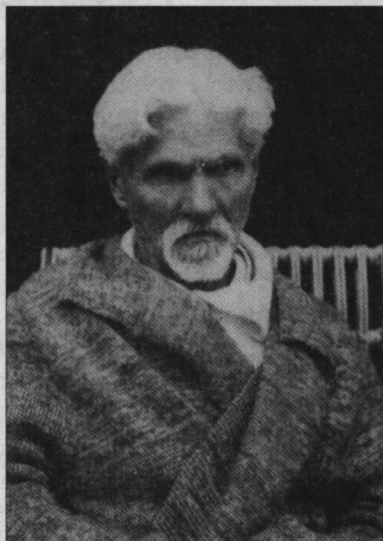
Maszynopisy:

– Raport z akcji wojennej oddziału dywersyjnego Komendy Okręgu Warszawskiego Kolegium „A” – koniec roku 1941 do 6 sierpnia 1944 (opracowany na podstawie zapisów S. Sosabowskiego z 1945 r.), s. 116

- „Lest we Forget 1942-1944”, s. 17
- „Komunikat Stowarzyszenia Wychowanków Gimnazjum i Liceum im. Adama Mickiewicza w Warszawie” 1990 nr 92 (relacja ze spotkania z S. Sosabowskim w 1990 r.).

Apolinary TARNAWSKI (1851-1943)

Urodził się 6 lipca 1851 r. w Gnojnicach, pow. jaworowski; syn Andrzeja i Teresy z Kostrzewskich, miał ośmioro rodzeństwa. Maturę zdał w Przemyślu w 1871 r. i podjął studia na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jagiellońskiego - zakończone dyplomem w 1877 r. Do 1882 r. pracował na etacie lekarza pomocniczego w lwowskim Szpitalu Powszechnym na oddziałach: chorób wewnętrznych, ginekologii, skórno-wenerycznym i chirurgii. Był współzałożycielem towarzystwa patriotycznego Sokół. W latach

1878-1880 pełnił funkcję sekretarza lwowskiej sekcji Towarzystwa Lekarzy Galicyjskich - sprawozdania z posiedzeń publikował w dwutygodniku „Medycyna Publiczna”. Z ramienia Towarzystwa był lekarzem zdrojowym w Morszynie i Żegiestowie, do roku 1896 lekarzem powiatowym w Borszczowie, Jaworowie i Kosowie. Z funkcji tej zrezygnował wskutek zatargów z miejscowymi władzami i zajął się wyłącznie budową zakładu dietetyczno-wodoleczniczego we wsi Smodna pod Kosowem, rozpoczętą w 1893 r.

W 1914 roku zadenuncjowany i aresztowany za rzekome przechowywanie rosyjskich szpiegów (chodziło o pacjentów zakładu mieszkających w zaborze rosyjskim) został osadzony w więzieniu w Wyżnicy z wyrokiem śmierci. Następnie został wywieziony na Węgry do Marmaros-Siget. Zwolniony, pod dozorem policyjnym przebywał w Wiedniu, Abacji, Baden, Grazu i Krynicy.

Od 1922 r. rozbudowywał kosowski zakład przyrodoleczniczy, w którym dla 250 pacjentów wprowadził nowe wówczas metody leczenia: hydroterapię wg księdza Kneippa, kuchnię jarską według dr Lachmanna z Weisser Hirsch, kąpiele powietrzno-słoneczne stosowane przez dr. A. Rikli w Veldes, również gimnastykę i rytmikę. Kuracjuszom nie ordynował żadnych leków, nawet ro-

ślinnych, niektórych poddawał kuracji głodem. Stworzył własny system kuracji naturalnej ciała i ducha. Z jego lecznicy zwanej „wyższą szkołą zdrowia”, której dewiza brzmiała: „Władaj sobą”, korzystała głównie inteligencja i ziemiaństwo oraz elita kulturalna i artystyczna Warszawy. W środowisku tym Kosów zwano Zakopanem Huculszczyzny a doktora Tarnawskiego – Chałubińskim Kosowa.

W 1923 r., na łamach „Polskiej Gazety Lekarskiej” i czasopisma „Zdrowie”, wystąpił z projektem utworzenia w polskich uzdrowiskach uniwersytetów powszechnych. W Kosowie założył Towarzystwo Tkacko-Kilimkarskie. Uświadamiając ubogim huculom wartość artystyczną i handlową ich rzemiosła – wskazał im sposób na ucieczkę przed nędzą.

W 1927 roku brał udział w uroczystości odnowienia dyplomu na UJ. We wrześniu 1939 roku wraz z żoną, synem Witem, córką Celiną – jej mężem dr. Adolfem Buszą i synem, przedostał się do Rumunii. Stamtąd, wspólnie z synem, wystosował w 1940 roku do Rządu Polskiego w Angers memoriał w sprawie utworzenia zakładu leczniczego dla chorych Polaków we Francji. Przebywał na Cyprze i w Palestynie. W Jerozolimie zamieszkał na przedmieściu Talpiot. Chorował, tracił wzrok. Zmarł 2 kwietnia 1943 roku, pochowany został w katakumbach Ojców Franciszkanów na górze Syjon.

Ożeniony w 1893 r. z Romualdą z Zarembów, miał czworo dzieci.

Do 1939 r. ukazały się drukiem jego dwie prace: *Objaśnienie sposobu leczenia w lecznicy...*, Kosów 1900, *O wartościach klimatu kosowskiego...*, Warszawa 1938. Tej samej tematyce poświęcone były artykuły publikowane w latach 1923–1933 na łamach czasopisma „Zdrowie” oraz w „Pamiętniku Polskiego Towarzystwa Balneologicznego”. Praca, której poświęcił najwięcej czasu *Higiena starości i starzenia się* ukazała się dopiero w 1980 r. w Londynie. Kuchnię kosowskiego zakładu spopularyzowała Romualda Tarnawska wydając we Lwowie w 1901 r. opracowanie pt. *Kuchnia jarska stosowana w lecznicy...* Praca ta doczekała się wydania w 1920 r. w Warszawie i reprintu w 1988 r objaśnieniami higienicznymi Apolinarego Tarnawskiego.

W maju 1972 r., podczas VIII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Balneologicznego, Apolinary Tarnawski został oficjalnie uznany z prekursora polskiego przyrodolecznictwa. Obecnie, ocalałe budynki i park zakładu w Kosowie, uznane za zabytek krajobrazu kulturowego, objęte są ukraińsko-polską opieką konserwatorską.

Tarnawski W.: *Mój ojciec*, Londyn 1966; Konopka S.: *Polska Bibliografia Lekarska Dziewiętnastego Wieku*, T. XI; informacje uzyskane od Celiny Tarnawskiej-Busza; Tur-Marciszuk K.: *Kosów Huculski*, „Dziennik Polski”, Londyn 5 XI 1998; foto – ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Dokumenty 1905–1943 IPMS Sygn. KOL 295

– życiorys, oprac. przez Wita Tarnawskiego, maszynopis s. 13 i wersja skrócona s. 5.

Teksty:

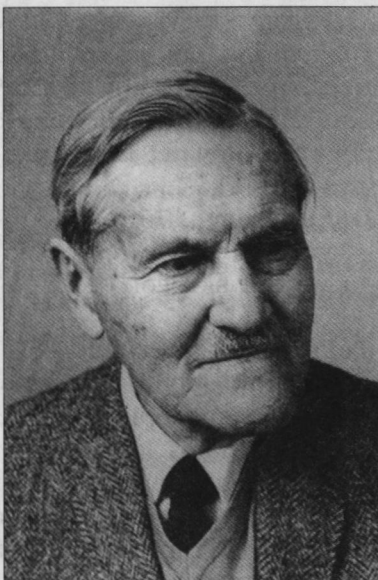
„Władaj sobą”, maszynopis s. 4; „Skrót higieny dla starych ludzi”, maszynopis s. 10; „Memoriał w sprawie utworzenia polskiego zakładu leczniczego we Francji dla chorych wojskowych i cywilnych”, maszynopis s. 2; aut. Celina Tarnawska-Busza: „Anegdoty z życia doktora Tarnawskiego”, maszynopis s. 2, „Książka o starości i jej dzieje”, maszynopis s. 3, „Wspomnienie o moim ojcu”, maszynopis s. 13, „Doktor Apolinary Tarnawski prekursor przyrodolecznictwa i geriatry w Polsce”, maszynopis s. 18; autor nieznany: „Założyciel kosowskiej lecznicy. Ze wspomnień pacjentki”, maszynopis s. 2; odbitka kserograficzna: „Program lecznicy doktora Tarnawskiego w Kosowie”, s. 31, – egzemplarz zadedykowany przez A. Tarnawskiego dr. Emilowi Bobrowskiemu;

Varia:

2 fotografie portretowe (1905, 1921); plik amatorskich zdjęć z pacjentami; plik kart pocztowych przedstawiających kosowski zakład i jego pacjentów; fotografia tablicy umieszczonej w katakumbach OO. Franciszkanów na górze Syjon.

Wit TARNAWSKI
(1894–1988)

Ur. 6 lipca w Kosowie Huculskim (dokładnie: wieś Smodna) w Małopolsce Wschodniej; syn lekarza Apolinarego i Romualdy z domu Zaremby. Po maturze w lwowskim liceum studiował na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu im. Jana Kazimierza we Lwowie (1912–1914). W latach 1915–20 pełnił służbę wojskową jako lekarz, początkowo w wojsku austriackim na froncie włoskim, później z wojskiem polskim brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej w stopniu porucznika. Odnosił rany w bitwie pod Warszawą. Od 1921 roku kontynuował studia we Lwowie i ukończył je z tytułem doktora wszechnauk lekarskich w 1926 r., pracując równocześnie w zakładzie przyrodoleczniczym założonym przez ojca – Apolinarego, w Kosowie Huculskim. Od 1933 r. samodzielnie kierował zakładem, którego działalność przedstawił w referacie wygłoszonym podczas Zjazdu Ziem Górskich w Warszawie w 1937 r. Jedną z metod tam stosowanych opublikował w czasopiśmie lekarskim (*O leczeniu głodem*, „Życie Medyczne”, 1938, nr 16–17). Pracę z pacjentami określał jako „... pasjonujące zajęcie – prowadzenie ciał i dusz ludzkich ku zdrowiu”.

Po zajęciu Kosowa przez wojska radzieckie, we wrześniu 1939 roku wraz z rodzicami, siostrą Celiną, jej mężem dr. Alfonsem Busza i synem przedostał się do Rumunii. Tam w obozach dla uchodźców w Ploesti i Craiova, jako przewodniczący Polskiego Komitetu Kulturalno-Oświatowego wygłaszając odczyty starał się wpływać na nastroje wśród polskiej ludności. Opracował „Projekt polskiego zakładu leczniczego we Francji dla chorych wojskowych i cywilnych” – aneks do memoriału w tej sprawie, wystosowanego przez Apolinarego Tarnawskiego do rządu polskiego w Angers.

We wrześniu 1940 roku przeniósł się na Cypr do miejscowości Platres, gdzie pełnił funkcję prezesa Zrzeszenia Uchodźców Polskich. W założonym przez siebie piśmie „Polski Głos w Platres” opublikował cykl artykułów pod ogólnym tytułem *Pozytywizm uchodźczy*. Zorganizował kurs uniwersytecki, którego wyłącznym tematem uczynił życie i twórczość Józefa Konrada Korzeniowskie-

**WIT
TARNAWSKI**

WIT TARNAWSKI

**MÓJ
OJCIEC**

MÓJ OJCIEC

NAKLADEM
POLSKIEJ FUNDACJI KULTURALNEJ
LONDYN 1966

go – Josepha Conrada. Od lipca 1941 r. do 1947 r. przebywał w Palestynie, początkowo jako lekarz w obozie wojskowym Quastina (kierował Stowarzyszeniem Społeczno-Literackim „Ognisko” w Jerozolimie), następnie 1 maja 1942 roku powołany do Polskich Sił Zbrojnych jako lekarz w stopniu porucznika brał udział w komisji poborowej dla ludności przybyłej z Rosji. Od września pełnił funkcję naczelnego lekarza Junackiej Szkoły Kadetów i Szkoły Młodszych Ochotniczek w Palestynie i Egipcie. W obozie Bash-Shit otoczył opieką przeszło trzy tysiące dzieci i młodzieży. W 1947 roku osiedlił się w Anglii. Podjął pracę lekarza i specjalizował się w naturopatii i geriatrici – w latach 1950–54 w Nr 3 Polish Hospital Penley, Whitchurch, następnie w Ministry of Pensions Hospital w Chepstow w Walii, skąd w 1966 roku odszedł na emeryturę.

Obdarzony talentem literackim pierwsze próby podejmował już w wieku szkolnym. Debiutował opowiadaniem pt. *Mord* na łamach „Gazety Warszawskiej”, 1921, nr 50. W latach 30. publikował eseje krytyczne i recenzje współczesnych utworów literatury polskiej i obcej w pismach literackich m.in. „Skamander”, „Tygodnik Ilustrowany”, „Prosto z mostu” pod pseudonimem Wi-

told Tarwid lub Witold Turno. Po wojnie jego szkice literackie zamieszczały londyńskie i paryskie czasopisma emigracyjne m.in. „Wiadomości”, „Dziennik Polski”, „Oficyna Poetów”, „Kultura”. W 1966 r. opublikował w Londynie próbę portretu psychologicznego Apolinarego zatytułowaną *Mój ojciec*. Bibliografia prac Tarnawskiego obejmuje 130 tytułów, w tym 9 wydawnictw zwartych – powieść, zbiory nowel i artykułów oraz trzy tłumaczenia utworów J. Conrada. Pozostałe pozycje to szkice krytyczno-literackie publikowane w pracach zbiorowych, czasopismach emigracyjnych i sporadycznie krajowych również pod pseudonimem. Tarnawski nie należał do żadnej grupy literackiej; charakteryzował go brak ściśle politycznego zaangażowania w sprawy literatury i życia kulturalnego. Formułował opinie społeczno-polityczne jedynie w związku z pisarstwem Conrada i uchodźstwem podczas II wojny. Zdecydowanie opowiedział się przeciwko uchwale zabraniającej pisarzom emigracyjnym publikować w kraju (*Odpowiedź na ankietę*, „Kultura”, 1956, nr 12).

Poza pracą zawodową lekarza, uprawianiem krytyki literackiej, pisarstwem i przekładami zaangażował się w popularyzowanie twórczości J. Conrada, co zaowocowało uznaniem go za nestora polskiej konradologii. Utworzył w Londynie Polski Klub Miłośników Conrada, zorganizował zjazd Konradowski, od 1984 r. pełnił funkcję honorowego prezesa brytyjskiej filii Joseph Conrad Society. Stał się autorytetem międzynarodowym, zwłaszcza w zakresie polskich wątków w prozie pisarza.

Odnaczony Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1976 r.; otrzymał nagrodę Związku Pisarzy na Obczyźnie w 1958 r. dla krytyka i eseisty, po raz drugi w 1969 r. za całokształt twórczości. W 1974 r. przyznano mu nagrodę literacką im. Anny Godlewskiej.

Był członkiem PEN Clubu – Center for Writers in Exile oraz Groupement des Médecins Ecrivains w Paryżu. Od 1941 r. należał do Związku Lekarzy Polskich, oddział Palestyna, później do Związku Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim.

Ożeniony 15 grudnia 1951 r. z Marią z Pilatowskich Tyszewiczową. Zmarł 4 sierpnia 1988 r. w Monmouth Gwent w Walii.

Materiały biograficzne w Archiwum Muzeum Literatury w Warszawie Sygn. 2862; Deklaracja wstąpienia do Związku Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim X 1947 r. IPMS KOL 394; Dąbała J.: *Wit Tarnawski jako krytyk literacki*, Lublin 1995; informacje uzyskane drogą korespondencyjną i maszynopis od siostry Celiny Tarnawskiej-Busza: foto – ze zbiorów Głównej Biblioteki

DECLARACJA.

Niniejszym zgłaszam wstąpienie do Związku Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim i zobowiązuję się do przestrzegania postanowień Statutu.

Imię i nazwisko

Wit TARNAWSKI.

Data i miejsce urodzenia

6 lipca 1894, Kosów Huculski

Stwierdzenie obywatelstwa

Polskie

Stwierdzenie posiadanego dyplomu :

Dyplom dokt. wn. nauk lek. Ułw. Janu Kar. z 5 czerwca 1926

Krótki życiorys

Urodziłem się w Kosowie Huculskim (wsi Smodua) 6 lipca 1894. Do gimnazjum uczęszczałem we Lwowie. Matura w r. 1912. Na wydziale medycynym studjowałem w latach 1912-1914 i 1921-1926 w Uniwersytecie Janu Karłowicza we Lwowie gdzie uzyskałem doktorat. Lata 1915-1920 spędziłem na wojnie najpierw w wydziale apteek celnicznych potem polichimii i dobiożyłem się stopniem porucznika polichimii. Od roku 1926-1939 pracowałem jako lekarz w sanatorium myśliwskim w miejscu mojego ojca w Kosowie - pow. brzeskim 7 lat jako kierownik zakładu. Z Polski wyjechałem we wrześniu 1939 do Rumunii a następnie do Cypru i Palestyny. W r. 1942 wstąpiłem do Armii Polskiej i pełnię funkcję asystenta lekarza Szkół Junaków i Mł. Ochotników do służby obrony.

Uwaga. Jestem już absolwentem Związku Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim. Od czasu Palestyny.

J. Tarnowski

Adres:

Cpt. Wit Tarnowski
~~Pol. Force M.E. 254~~
22, Solihull Road
L. 13

Podpis:

Wit Tarnowski
24.2.42

Lekarskiej. Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie, Warszawa 1992, s. 316–317; Konopka S.: *Lekarze literaci*, „Arch. Hist. Medycyny”, 1962, nr 3, s. 356–357.

Dokumenty 1940–1980 IPMS Sygn. KOL 295

- legitymacje: Medalu Wojska Polskiego, Odznaki Szkół Junaków i Młodszych Ochotniczek;
- deklaracja

Maszynopisy:

– rok 1940: „O potrzebie zdrowej opinii społecznej” s. 3; „3 Maja” s. 4; „Cud nad Wisłą” s. 4; „Rozmowa w Bukareszcie” s. 5; „Projekt polskiego zakładu leczniczego we Francji dla chorych wojskowych i cywilnych” s. 4,

– lata 1942–45: „Apel premiera Churchilla” s. 2, to samo w: „Gazeta Polska. Dziennik Informacyjny Polaków na Bliskim Wschodzie”, Jerozolima 22.02.1942; „Stan zdrowotny junaków w obozie Bash-Shit w 1942” s. 11; „Sprawozdanie za rok 1945” dot. szkoły junaków (imienny wykaz stanowisk, dane statystyczne) s. 3; budżety szkół junackich, ruch chorych s. 6; „Organizacja sanitarna szkół junaków” s. 1; „O Szkołach Młodszych Ochotniczek to i owo” (tekst do księgi pamiątkowej) s. 7; „Przemówienie do absolwentów odchodzących do wojska” s. 3,

– lata 1947–67: „Czy zmierzch emigracji” s. 15; „Jaśniejsza strona medalu” s. 2; „Pytania z walijskiego odludzia” s. 3, to samo w: „Dziennik Polski. Dziennik Żołnierza” 22.06.1967; „Przewyciężenie inwalidztwa” s. 3, to samo w: „Głos Inwalidy” nr 1 (.r.); „O czym radzono w Düsseldorfie” s. 2, to samo w: „Dziennik Polski. Dziennik Żołnierza” 13.07.1960; „Dom Polskiego Dziecka w Devonie” s. 3, to samo w: „Dziennik Polski. Dziennik Żołnierza” 27.03.1950; „O polską książkę na emigracji” s. 3; „List do redaktora Merkuriusza” s. 2;

Rękopisy:

– lata 1940–41: „Po co przyjechaliśmy na Cypr” s. 10; „O jaką Polskę walczymy” s. 8; „Wielka emigracja” s. 6; „Wyciąg z pamiętnika październik 1940 – czerwiec 1941” s. 10; „Przemówienia w dniu 11 listopada” s. 10; „Boże chroń nas od przyjaciół” s. 5; „Uwagi o organizacji pracy kulturalno-oświatowej w wojsku” s. 17; notatki dotyczące zajęć i służby zdrowia w szkołach junaków i ochotniczek, s. 6,

– lata 1947–67: „Przemówienie na wieczorze laureatów nagrody Związku Pisarzy Polskich” s. 6; „Przemówienie na oplatku”

s. 6; „Polski Ośrodek Rehabilitacyjny” s. 9; „Aktualność Mickiewiczowskich Ksiąg pielgrzymstwa polskiego” s. 8; „Krajobraz Polski w oczach poetów” s. 9; „Żołnierz polski” s. 7; „Przykład” s. 6; „Co myślę o pracy społecznej kobiet” s. 3; „Psychoanaliza freudowska i zastosowanie jej dla typu polskiego” s. 18;

Varia:

- „List of Polish Refugees” 1941 r. (na 9 arkuszach spis 506 nazwisk z numerami paszportów, pozycje 439–441 zajmują Apolinary, Wit i Romualda Tarnawscy); pismo konsula generalnego S. Fiedler-Alberti skierowany do W. Tarnawskiego – prezesa Zrzeszenia Uchodźców Polskich, w sprawie utrzymania w tajemnicy daty i kierunku ewakuacji ludności polskiej z Cypru; Statut Stowarzyszenia Ognisko Polskie w Jerozolimie, maszyn. powiel. s. 1; Rozkaz oficerski Nr 15 z 8 września 1944 r. dot. stosunku żołnierzy do ochotniczek PSWK, maszyn. powiel. s. 2; list od biskupa Władysława Rubina w sprawie ewentualnej współpracy W. Tarnawskiego w redagowaniu pisma „Przemiany”,
- pojedyncze egzemplarze czasopism: „Kurier Polski. Organ Polaków w Rumunii” z lat 1939–40; „Polski Głos w Platres” w tym nr 3 z 1941 r. z tekstem W. Tarnawskiego „Znaczenie emigracji”; „Junak” z 20.03.1945; „Życie Katolickie. Tygodnik Religijno-Kulturalny” z 9.09.1949; „La Revue du Liban” z 9.07.1949,
- zaproszenie na Światowy Zjazd Szkół Junackich i Lotniczych; jednodniówka wydana z okazji Zjazdu; „Fotorama” 1980 numer specjalny; „Szkoly Junackie i Lotnicze” 1941–1948; „Tydzień Polski” z 6.09.1980 z tekstem W. Tarnawskiego: „Służba zdrowia w Szkołach Junaków i Młodszych Ochotniczek”,
- kolorowa widokówka przedstawiająca cedr libański.

Maciej ZWIERZ-ZEVILLE
(1918–1988)

Urodził się 21 lutego 1918 r. w Warszawie, syn Lucjusza (inżyniera chemika) i Heleny Pozowskiej. Po maturze w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w 1935 roku został przyjęty do Szkoły Podchorążych Sanitarnych i równocześnie podjął studia na wydziale lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. W 1939 roku uczestniczył w kampanii wrześniowej – najpierw w Przemyślu, następnie we Lwowie. Aresztowany podczas próby przekroczenia granicy węgierskiej był więziony w Chersoniu, Nikołajewie, Charkowie i zesłany do Workuty. Zwolniony, 1 lutego 1942 r. wstąpił do Wojska Polskiego w m. Wrewojskoje; ewakuowany do Iranu zorganizował w Teheranie szpital PCK. Do Iraku dotarł z 3. Dywizją Strzelców Karpackich. W listopadzie 1943 r. oddelegowany na studia medyczne do Libanu – ukończył je w marcu 1945 r. na Uniwersytecie św. Józefa w Bejrucie. Z 3. Kompanią Sanitarną 3. DSK przybył do Włoch i odbył staż w kilku szpitalach.

W Wielkiej Brytanii, po zdemobilizowaniu z Polskiego Korpusu Przystosobienia i Rozmieszczenia w marcu 1948 r., podjął pracę na oddziale neurologiczno-psychiatrycznym w Szpitalu Polskim Nr 4 (Iscoyd Parc – Whitchwick). W tym samym roku zgłosił się do kolonialnej służby medycznej na Wyspie St. Vincent i na Malajach. Po uzyskaniu doktoratu na Uniwersytecie Paryskim w 1950 r. i po zrobieniu specjalizacji z dziedziny chorób tropikalnych z ramienia Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) został naczelnym lekarzem epidemiologii i medycyny zapobiegawczej w rejonie zachodniego Pacyfiku, następnie ministrem pełnomocnym w południowej Australii, Wietnamie, Laosie i Indiach. W 1966 r. był ministrem zdrowia w Kanadzie (Saskatchewan). Przez wiele lat pełnił obowiązki eksperta WHO. W 1973 r. przeszedł na emeryturę.

Od 1946 r. należał do Związku Lekarzy Polskich Imperium Brytyjskiego, był członkiem licznych światowych towarzystw naukowych oraz Amerykańskiego Towarzystwa Geograficznego. Jest autorem kilku publikacji naukowych i siedmiu raportów wydanych w latach 1960–1965 w serii *WHO Document*.

Ożeniony z Zofią Zemanek (w Bejrucie 1944) miał trzy córki. Zmarł 23 czerwca 1988 r. w Banff (Kanada), pochowany został w Londynie.

Deklaracja wstąpienia do Związku Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim, XII 1946 r. IPMS KOL 394; *Podchorążowie z Ujazdowa*, Londyn 1972, s. 364–366; Medical Register, 1979; informacje uzyskane od R. Jakubskiego i rodziny w Polsce; foto – ze zbiorów Głównej Biblioteki Lekarskiej.

Dokumenty 1924–1946 IPMS Sygn. KOL 375

- świadectwa szkolne: Gimnazjum Męskiego im. Tomasza Niklewskiego w Warszawie 1924–1929, Państwowego Gimnazjum Męskiego im. Adama Mickiewicza w Warszawie 1929–1935,
- 6 legitymacji szkolnych: 4 legitymacje tramwajowe z fotografiami,
- kajecek z notatkami i kolorowymi rysunkami „Zeszyt do religii... ucznia klasy przedwstępnej”,
- podania: o przydział do służby zdrowia w lotnictwie, wrzesień 1942 r.; o odkomenderowanie do Bejrutu lub Edynburga dla kontynuowania studiów medycznych, 1943 r.,
- zaświadczenia: odkomenderowanie porucznika lekarza do sztabu Polskiej Armii, luty 1942 r.; ukończenia kursu spadochronowego i wysłuchania wykładów z medycyny sportowej w 1942 r., podpis płk. lekarza Władysława Dybowskiego; o pracy w 1942 r. na stanowisku młodszego ordynatora oddziału wewnętrznego w Szpitalu Wojennym Nr 4, podpis komendanta szpitala dr. Stanisława Ceceniowskiego; potwierdzenie członkostwa w Bratniej Pomocy Studentów Polaków w Bejrucie, 1943 r.,
- Identification Card British Forces z fotografią, 1942 r.,
- przepustki: wystawione w Pahlevi, kwiecień maj 1942 r.; skierowanie do Mosulu, grudzień 1942 r.; skierowanie z .. Polskiej Dywizji do Bejrutu, 1943 r.,
- legitymacja studencka Uniwersytetu św. Józefa w Bejrucie 1943/1944; dyplom Uniwersytetu z datą 27 marca 1945 r.,
- świadectwo ślubu z Zofią Zemanek, Bejrut 8 sierpnia 1944 r.,
- wojskowy radiotelegram: oddelegowanie do Włoch, 1945 r.,
- Książeczka Uposażenia Oficera 3. Karpackiej Komendy Sanitarnej, 1 sierpnia 1945 r.,
- legitymacje: Odznaki Pamiątkowej II Korpusu Polskiego, Odznaki 2. Brygady Strzelców Karpackich, Pamiątkowej Odznaki 3. Dywizji Strzelców Karpackich;

Iscoyd Park, 9.12.1946.

Szanowny Panie!

W związku z komunikatem Informa-
cyjnym N° 2 8:9 z dnia 30.8.1946

z^otanam się do Pana po przybyciu
z Italii na tutejszy teren i podaję

żądane dane ewidencyjne:

Imię i nazwisko: Maciej Zwierz

Data urodzenia: 21.2.1918

Data i miejscowości otrzymania dyplomu:

27.3.1945 - Université St. Joseph

- Faculté Française de Médecine -

Bejrout - Liban.

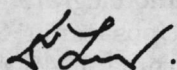
Specjalność: pracuję 2 lata na internie i
neuropsychiatrii.

Solitarny adres: N° 4 Polish Gen. Hosp.

Iscoyd Park - Whitchurch, Shropshire

- England.

Z poważaniem

/s/ M. Zwierz. ppor. lek.

Varia:

korespondencja z Zofią Zemanek; próby poetyckie w rękopisie; druki zaproszeń na koncerty i występy Théâtre du Soldat Polonais w Ankonie, Bari, Neapolu i Rzymie; mapy Iranu, Iraku, Palestyny, Syrii, Libanu, Włoch; „Kalendarz Polski 1945”, Jerozolima 1945; zasuszona szarotka; saszetka z łowickiego pasiaka.

Pod tą samą sygnaturą w Archiwum znajdują się dokumenty Zofii Zemanek – uczennicy wywiezionej ze Lwowa do Kazachstanu, młodszej ochotniczki na Środkowym Wschodzie, maturzystki Liceum Młodszych Ochotniczek w Nazarecie, siostry salowej w Szpitalu Wojennym Nr 7, odznaczonej w 1946 r. Medalem Wojska Polskiego.

TOWARZYSTWO NAUKOWE LEKARZY WOJSKA POLSKIEGO W ZJEDNOCZONYM KRÓLESTWIE WIELKIEJ BRYTANII

Dokumenty 1941–1945 IPMS Sygn. KOL 334

- Statut (tekst po zmianach wprowadzonych w latach 1942 i 1944; „Stowarzyszenie nosi nazwę Towarzystwo Naukowe Lekarzy Polskich Sił Zbrojnych”).
- 195 deklaracji członkowskich indywidualnych z lat 1941–1945 (większość z roku 1941, z 1945 tylko jedna Szczepana Wacka) m.in. T. Pasiecznego, Edwarda Rużyły, Wiktora Tomaszewskiego Waclawa Wołyńciewicza i Mieczysława Wyspiańskiego,
- deklaracje członkowskie zbiorowe: Szpitala Wojennego nr 1 – 26 nazwisk i Inspektoratu Lotnictwa – 39 nazwisk,
- deklaracje z adnotacjami: „zmarli, polegli” (8) i „wyjechali, wystąpili” (38),
- sprawozdania z działalności Towarzystwa (253 członków w l. 1941/42) opatrzone podpisem prezesa Bolesława Pawłowskiego, w tym sprawozdanie Sekcji Pomocy Lekarzom Jeńcom,
- protokoły z zebrań,
- dokumentacja zjazdu lekarzy wojsk polskich i czeskich, Edynburg 7–8 października 1942,
- ewidencja personelu sanitarnego Polskich Sił Zbrojnych w Wielkiej Brytanii, Związku Radzieckim i na Środkowym Wschodzie (2 zeszyty z wykaligrafowanymi nazwiskami lekarzy, dentystów i farmaceutów w stopniu od generała do szeregowego),
- spis imienny lekarzy według specjalności (2 zeszyty z odręcznym pismem),
- spis cywilnych lekarzy i dentystów nie powołanych do PSZ, sporządzony na podstawie wykazu z konsulatu RP w Londynie

ZWIĄZEK LEKARZY POLSKICH W IMPERIUM BRYTYJSKIM
ZARZĄD GŁÓWNY
48, WILTON CRESCENT, LONDON S.W.1

LONDYN, luty 1947

K o m u n i k a t i n f o r m a c y j n y N o 6

- I. Podajemy poniżej uchwały Zarządu British Medical Association z dnia 29.1.47.
- 1/ Prywatna praktyka lekarzy cudzoziemców uzależniona będzie w dalszym ciągu od zgody władz brytyjskich odnośnie wyboru miejsca praktyki.
 - 2/ Lekarze cudzoziemcy posiadający dyplomy lekarskie brytyjskie będą mieli swobodę wykonywania swego zawodu na równi z tak zwanymi "Quota" lekarzami /t.j. tymi lekarzami czechskimi, austr. i niemieckimi którzy przed wojną otrzymali dyplomy brytyjskie/.
 - 3/ Nie wysuwa się objękcji, by cudzoziemcy posiadający "Temporary registration" mogli otrzymać "permanent registration" i w konsekwencji mieli te same prawa co inni lekarze cudzoziemcy znajdujący się na "permanent registration".
 - 4/ General Medical Council winien opracować w porozumieniu z Ministry of Health, Home Office i Central Medical War Committee projekt oceny "screening" tych lekarzy, którzy mają otrzymać permanent registration.
 - 5/ Nie wysuwa się objękcji odnośnie rejestracji lekarzy z P.K.P.R. i R.A.M.C.
- II. Delegacja Związku została przyjęta przez Sekretarza British Medical Association. Na konferencji poruszono sprawę tych lekarzy, którzy nie posiadają "temporary registration" i nie będą przyjęci do Korpusu, kwestję uczestniczenia reprezentantów Związku Lekarzy Pol. w Komisji, która będzie oceniać kwalifikacje lekarzy w związku z "permanent registration", oraz kwestję pomocy jaką B.M.A. mogłaby udzielić naszej organizacji w związku z emigracją do koleni lub Dominjów brytyjskich.
- III. W związku z mającą nastąpić ewentualną oceną kwalifikacji lekarskich prosimy Kolegów o zaopatrzenie się w odpisy dyplomów oraz zaświadczenia władz polskich ewentualnie brytyjskich o przebiegu pracy lekarskiej w czasie wojny. Zarząd Związku ze swej strony stara się o uzyskanie z Polski przedwojennego Fejestru lekarzy.
- W związku z powyższym prosimy wszystkich Kolegów o przesłanie Zarządowi Głównemu 48, Wilton Crescent London S.W.1 następujących danych:
1. Imię i nazwisko
 2. Data i miejsce urodzenia
 3. Data i miejsce uzyskania dyplomu. /Prosimy zaznaczyć czy posiada dyplom, odpis względnie inny dokument stwierdzający, że jest lekarzem./
 4. Specjalność
 5. Przebieg pracy lekarskiej przed i w czasie wojny
 6. Czy posiada "temporary registration"
 7. Obecny adres prywatny i służbowy.
- IV. Zarząd Związku zwrócił się do Szefa Służby Zdrowia z prośbą o podanie jakie istnieją możliwości zwolnienia z wojska pewnej grupy lekarzy, celem odbycia praktyki w szpitalach angielskich.
- Zaznaczyliśmy przytem, że Zarządowi zależy głównie na tych lekarzach, którzy nie posiadają stopni oficerskich.
- Równocześnie zwracamy się do British Postgraduate Medical Federation o uzyskanie odpowiedniej ilości miejsc na płatne przez Rząd angielski praktyki dla zdemobilizowanych lekarzy.
- V. Koledzy, którzy ukończyli Wydział Lekarski w Bejrucie i nie posiadają dyplomu, aby Związek postarał się o to prosze-

- w 1943 r. (38 nazwisk, w tym Bronisław Jedlewski – lekarz przyboczny prezydenta RP),
– dokumentacja finansowa.

Odpis cz. I

STATUT

TOWARZYSTWA NAUKOWEGO LEKARZY WOJSKA POLSKIEGO W ZJEDNOCZONYM KRÓLESTWIE

Po dokonaniu zmian w Statucie zatwierdzonych przez Naczelnego Wodza i Ministra Spraw Wojskowych w dniu 15 IX 1942 za L.dz. 1535/IV/1942 i przez Ministra Obrony Narodowej w dniu 1 IV 44. L.dz. 1024/Zdr.II.44

I

Nazwa, siedziba, cel i środki

- Par. 1. Stowarzyszenie nosi nazwę: „Towarzystwo Naukowe Lekarzy Polskich Sił Zbrojnych” i zostaje związane na czas nieograniczony.
- Par. 2. Siedzibą Towarzystwa jest miejsce postoju Zarządu Towarzystwa. Towarzystwo może zakładać oddziały.
- Par. 3. Celem Towarzystwa jest:
- współdziałanie we wszystkich pracach zmierzających do zwycięstwa Polski i jej sprzymierzeńców;
 - twórczość prac naukowych we wszystkich dziedzinach medycyny, a zwłaszcza medycyny wojskowej;
 - połączenie wiedzy lekarskiej przez urządzenie wykładów klinicznych, referatów, pokazów chorych i umożliwienie prac naukowych swoim członkom;
 - prowadzenie prac związanych z przygotowaniem przyszłej organizacji Służby Zdrowia w Polsce; współpraca z władzami wojskowymi i cywilnymi polskimi w granicach ustalonych przez te władze, nad przygotowaniem niezbędnych materiałów, dotyczących się zagadnień związanych ze zdrowiem publicznym; studia nad ustawodawstwem społecznym lekarskim; współpraca z Komisją Zdrowia;
 - Towarzystwo tworzy Sekcję, mającą na celu studia nad sprawą bytu stanu lekarskiego w Wielkiej Brytanii i innych krajach sprzymierzonych;
 - prowadzenie spraw związanych z przygotowaniem tłumaczenia na język polski najnowszych dzieł naukowo-lekarskich;
 - prowadzenie prac nad słownictwem fachowo-lekarskim;

- h) pogłębianie wiedzy lekarskiej przez utrzymywanie kontaktu z ośrodkami naukowymi lekarskimi Zjednoczonego Królestwa i państw sprzymierzonych;
- i) popieranie studiów medycznych wśród polskich absolwentów i studentów medycyny;
- j) pomoc dla kolegów w niewoli oraz obozach internowanych, opieka nad rodzinami i grobami lekarzy poległych i zmarłych; ...

ZWIĄZEK LEKARZY POLSKICH NA WYCHODŹSTWIE

Dokumenty 1944–1995 IPMS Sygn. KOL 394

- Statut Związku Lekarzy Polskich w Imperium Brytyjskim 1945 r.,
- Statut Związku Lekarzy Polskich na Obczyźnie 1962 r.,
- sprawy statutowe,
- protokoły z walnych zebrań od 1947 r. i zebrań zarządu od 1949 r.,
- korespondencja od 1952 r.,
- deklaracje członkowskie: 617 z lat 1944–1948 i późniejsze,
- księgi członkowskie,
- księgi kasowe
- komplet nieregularnego wydawnictwa pt. „Komunikaty” z lat 1949–1958 i kontynuacji pt. „Biuletyn” z lat 1994–1996 (16 numerów kwartalnika),
- komplet materiałów z jubileuszu 50-lecia Związku z 1995 r.

Materiały opublikowane w: Kazimierz Nowak, *50 lat Związku Lekarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn 1994.*

Dokumentacja Towarzystwa Naukowego i Związku Lekarzy została wykorzystana w publikacji Kazimierza Nowaka: *50 lat Związku Lekarzy Polskich na Obczyźnie, Londyn 1994.*

Agnieszka Pruszyńska, Doctor's Memorabilia in the Archives of the Polish Institute and the Museum of General W. Sikorski in London (continued)

The author continues the subject studied in the preceding book and she presents personal portfolios of four physicians.

Agnieszka Pruszyńska, Ärztliche Memorabilien im Archiv des Sikorski-Instituts und Museums in London (Fortsetzung)

Die Autorin setzt das Thema des vorigen Heftes fort. Sie stellt den Inhalt der Personalakten von vier Ärzten vor.